

Gras mag gemaaid en er mag geshopt worden op 'zevende dag': **EEN GOEDE ZAAK?**

Steeds meer gemeenten schrappen het verbod op grasmaaien en ander lawaai op zondag. Shoppen op de zevende dag is al lang geen taboe meer. Onze eeuwenlang gekoesterde zondagsrust komt zo almaar meer onder druk te staan, tot ongenoegen van de experts. Waar zal dat eindigen? «De zondag gaat een dag als een andere worden», klinkt het. «En dat is géén goeie zaak.»

• JELLE BRANS •

Foto Getty Images

«Zondag is rustdag en dat moet zo blijven»

Op de zevende dag was Gods schepping voltooid, en rustte hij. (Exodus 20:11)

Eerst was zondag de Dag des Heren. Op die dag mocht men enkel rusten en naar de mis gaan. Later kwam een tijd dat zondag gewoon Josdag was. De VTM mocht aan, en de zenuwen en de bloeddruk daalden spontaan wanneer Jos Ghysen in beeld verscheen. Het hart ging trager kloppen, synchroom met dat slepende Limburgs van 'm. Maar Jos Ghysen is niet meer, en ook onze zondagsrust lijkt op z'n laatste benen te lopen. Het weekend is niet langer het heilig huisje van weleer. Steeds meer gemeenten schrappen reglementen die te maken hebben met de zondagsrust. Winkels zijn open, waardoor werkgevers van hun personeel verwachten dat ze op zondag komen opdraven. *Wir schaffen das?* «Wie werkt, moet ook kunnen rusten», zegt Wilmar Schaufeli, hoogleraar arbeids- en organisatiepsychologie aan de KU Leuven. «Op een gegeven moment moet je afstand kunnen nemen van je werk, zowel psychologisch als fysiek. Het is een verplicht rustpunt. Op welke dag in de week die rust precies valt, is niet belangrijk. Wel dat het om een collectieve rustdag gaat. Contact met andere mensen is op zo'n dag immers van groot belang, het is niet de bedoeling om in je eentje in je zetel te kruipen.»

Niet naar school

Iedereen moet dus kunnen vieren met zijn dierbaren. Maar wanneer ga je dat dan doen, als alle dagen hetzelfde zijn? «Ik kan niet zomaar een donderdag thuisblijven als ik iets wil doen met mijn gezin, want dan moeten we de kinderen weghouden van school», zegt socioloog Ignace Glorieux (VUB). «Als je de zondag laat vallen als collectieve rustdag, ga je in een kluwen van regelingen verstrikt geraken.» Rust en onthouding die worden opgelegd op één bepaalde dag; het klinkt betuttelend. Niet meer van deze tijd eigenlijk. «Die keuzevrijheid zit ingebakken in onze cultuur», beseft Glorieux. «Het idee van het collectieve botst met ons dogma van de individuele vrijheid. De mensen vinden dat ze zelf moeten kunnen beslissen wanneer ze wat doen. Maar in dit geval is dat géén goeie zaak. De beperkingen die heersen op

zondag, zorgen net voor vrijheid. Een zondag is een dag als geen ander. Gevoelt dat, ge hoort dat op straat. De Colruyt is toe, we kunnen niet gaan werken en we mogen onze haag niet scheren. Waardoor we in de plaats tijd kunnen doorbrengen met onze partner, kinderen, familie. De zondag is nog de enige dag waarop we elkaar wél kunnen zien, waarop er ruimte is voor quality time. Zo'n embargo is belangrijk voor onze geestelijke gezondheid en ons sociaal leven.» Dat zondagsrust 'iets van de vorige eeuw' is, vindt Glorieux geen argument. «Het is niet omdat iets van de vorige eeuw is, dat het waardeloos is. Heel veel zaken die 2.000 jaar oud zijn, zijn nog altijd zinvol. Een zondag voel je. En geloof me, we zouden het missen mocht het er niet meer zijn.»

Het is niet omdat iets van de vorige eeuw is, dat het waardeloos is. Veel zaken die 2.000 jaar oud zijn, zijn nog altijd zinvol

SOCIOLOOG IGNACE GLORIEUX

De hele samenleving is afgestemd op onze individuele behoeften, we leven in een 24-uurseconomie en dankzij onze smartphone vervagen de grenzen van tijd en ruimte. Valt het uithollen van onze zondags-tradities in zo'n context überhaupt nog tegen te houden? Nee, zegt socioloog en futuroloog Jempi Moens. «Onze maatschappij gaat nog meer neigen naar een 'always on'-mentaliteit. Qua shoppen, vermaaken eten wordt het 24/7. Winkels zullen almaar latere openinguren hebben, zondagsopeningen zullen eerder regel dan uitzondering zijn. Strikt genomen mag dat enkel in toeristische gebieden, maar die grens vervaagt. Hier en daar is het al zo ver. In Amsterdam laten ze de openinguren van de winkels al totaal vrij. Het heeft ook geen zin om dat proberen

tegen te houden. Mensen moeten daar hun eigen keuzes in maken. Ik denk dat de zondag binnen afzienbare tijd volledig zal opgaan in de week. Ik ben daar niet voor of niet tegen. Uit decennialang onderzoek naar consumentgedrag heb ik één ding geleerd: de klant is altijd de baas. We zijn eraan gewend geraakt dat we alles mogen begeren en dat we op niets hoeven te wachten. Dus gaat het vanzelf die kant op. Het heeft geen zin dat een overheid dat probeert tegen te houden.»

Onbewust weten we die collectieve zondagsrust kennelijk toch te waarderen, want de meerderheid onder ons houdt eraan vast. «Iedereen zegt altijd dat we almaar meer werken op zondag, maar dat klopt niet», zegt Ignace Glorieux. «Onderzoek toont aan dat onze vrijetijdsbesteding op zondag de laatste vijftien jaar amper is veranderd. Integendeel zelfs: er wordt minder gewerkt op zondag dan 15 jaar geleden en véél minder dan in de jaren 60. Toen waren de bakker, de kaaswinkel en de drogist allemaal open op zondagochtend. Vandaag sluiten bakkers en restaurants zelfs op zondag, omdat ze geen personeel vinden of omdat ze zelf hun rust willen nemen. Ik denk dus dat de trend het tegenovergestelde is van wat permanent beweerd wordt.»

Oververhitting

«Zaterdag was vroeger ook een werkdag. Maar dan zijn de kleine dorpswinkels stilletjes verdwenen. Overgenomen door ketens, waar mensen werken die meestal gesyndiceerd zijn. En zij zijn hun rust beginnen eisen. Da's vandaag de dag niet anders. De meeste mensen willen niet werken op zondag. Kijk naar al die koopzondagen in Antwerpen: ze krijgen met moeite winkeliers overtuigd om mee te doen. De vraag komt niet van de winkels zelf. Af en toe, rond bepaalde drukke periodes willen ze open zijn, ja. Maar niet elke zondag. Bovendien: al het geld dat op zondag wordt uitgegeven, kan niet worden

gespendeerd op zaterdag of tijdens de week. De omzet stijgt nauwelijks, maar de kosten blijven wel doorlopen. Een nuloperatie dus.» Glorieux is voorstander van een uitzonderingsbeleid. «We doen het eigenlijk niet slecht. Ik pleit er zeker niet voor om alles op zondag gesloten te houden, wel dat het zoals nu beperkt blijft tot uitzonderingen. Het zou jammer zijn dat we op zondag niet naar de cinema kunnen. En het is niet slecht dat in die zogenaamde toeristische centra de winkels open zijn. Alleen mag het geen opbod worden, waar iedereen mee aan moet doen. Hou de Ikea's en de Carrefours dus niet permanent open op zondag, want dan wordt het een winkeldag als een ander. Ik denk niet dat iemand daar op zit te wachten.» Hoe dan ook zullen er in de toekomst toch almaar meer mensen op zondag moeten werken om al die diensten te leveren. «Sommigen gaan dat niet erg vinden, maar er zullen ook mensen onder druk moeten gaan werken, terwijl ze liever thuis hadden gezeten», zegt Jempi Moens. «En dan wordt het problematisch. Heel wat denkers voorspellen dat we naar een oververhitte maatschappij gaan waar heel veel mensen in gaan vastlopen, omdat ze geen rust meer

vinden. Het aantal burn-outs bij jongeren is nu al schrikbarend hoog. Kijk naar online bestellingen. Als je iets voor 22 uur bestelt, heb je het de volgende ochtend in huis. En als het je niet bevalt, mag je het terugsturen. Dat leidt tot een oververhitting van al onze systemen. We kunnen alleen maar hopen dat er ook nu weer op een bepaald moment een zelfcorrigerend mechanisme in gang zal schieten.»

Slechte uren werken

Hoogleraar arbeidspsychologie Wilmar Schaufeli kijkt met wat meer vertrouwen naar de toekomst. «Ik zie de zondag nog niet zo gauw een collectieve werk- of wekdag worden. Er gaat wel nog wat van worden afgeknabbeld. Meer winkels zullen opengaan, er zal nog meer aan vrijetijdsbesteding kunnen gedaan worden. Werken wordt hoe langer hoe flexibeler, mensen zullen ook bereid worden gevonden om 'slechtere' uren te werken. Je mag niet vergeten dat er nu al hele volksstammen op die zogenaamde rustdag gaan werken: bedienden in de horeca, dokters, verzorgend personeel, journalisten... Maar de zondag die helemaal verdwijnt als rustdag? Nee, dat zie ik niet meteen gebeuren.»

Waar komt die traditie vandaan?

Onze zevendagenweek wordt al van aan het begin van de zestiende eeuw wereldwijd gebruikt, in christelijke, Joodse en islamitische samenlevingen, maar de zondag is enkel de wekelijkse rustdag in het christendom. Volgens hoogleraar Nieuwe Testament Jan de Jonge dankt de zondag zijn speciale positie aan het feit dat de vroege christenen in de eerste eeuw na Christus op die dag 's avonds altijd samen aten. «Zij kozen voor de zondag omdat de zaterdag afviel, de dag waarop de eerste joodse christenen al deelnamen aan een familiemaal in huiselijke kring. Omdat deze zondagse maaltijd voor de vroege christenen het hoogtepunt van de week was, straalde dat af op de dag zelf.» In 321 na Christus stelde keizer Constantijn de zondag als officiële rustdag in. «Enkele regimes hebben geprobeerd om andere ritmes in te voeren — de Franse Revolutie, Stalin —, maar het mislukte telkens», zegt filosofe Marli Huijer. «Zelfs bij de scheiding tussen Kerk en Staat in 1906 bleef de zondagsrust overeind. Kennelijk willen mensen er zeker van zijn dat ze één dag behouden waarop ze samen kunnen zijn met hun familie en vrienden. We willen onze sociale verplichtingen. En dat vereist dat iedereen op dezelfde dag vrije tijd krijgt.» (JBR)